

Master scriptie

Soundscapes ('auditieve landschappen'), gezondheid, en welzijn in stedelijke regio's

*Door: Jessica Matthews, student masteropleiding Stadsgeografie, Universiteit Utrecht
i.s.m. Programma Slimme en Gezonde Stad, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat*

Samenvatting

Aandacht voor de akoestische omgeving is van belang omdat, in tegenstelling tot andere milieupgaven, geluidshinder nog steeds toeneemt. EU steden zijn lawaaiiger dan ooit, waarbij de gebieden met de meeste geluidshinder nog lawaaiiger worden en de stille gebieden minder rustig worden. Desondanks worden visuele aspecten van steden en de ruimtelijke planning veel vaker dan auditieve bestudeerd en houden deze studies meestal geen rekening met de andere zintuigen. Zelfs als de akoestische omgeving erkend wordt, richten studies zich gewoonlijk op afname van geluidshinder waardoor er, ondanks een grote hoeveelheid kennis over geluidsbeheersmaatregelen, weinig bekend is over welke geluidselementen positief kunnen bijdragen aan een ideale, stedelijke akoestische omgeving.

Deze scriptie:

- draagt bij aan kennis over het geheel van soundscapes van publieke ruimten in steden, zowel positief als negatief;
- onderzoekt hoe de perceptie van deze soundscapes in wisselwerking staat met andere ruimtelijke elementen van stedelijke regio's;
- onderzoekt de implicaties hiervan voor de gezondheid en het welzijn van gebruikers van deze ruimten.

Voor bovengenoemd onderzoek zijn vragenlijsten voorgelegd aan gebruikers van vijf verschillende openbare ruimten in Utrecht en Rotterdam.

In Utrecht is er onderzoek uitgevoerd:

- in het Maximapark
- in Vleuterweide Centrum
- op het Jaarbeursplein

In Rotterdam is er onderzoek uitgevoerd:

- in het Zuiderpark
- op het Schouwburgplein

In totaal zijn 509 respondenten bevroegd, waaronder ruim 100 respondenten per locatie. De vragenlijst bevatte vragen over hoe en waarom respondenten de betreffende plek gebruiken, de perceptie van de soundscape, de algemene perceptie van de plek, de demografische informatie en het bood tevens ruimte voor suggesties over hoe de soundscape en het gebied verbeterd konden worden. De vragenlijst bevatte veel gestandaardiseerde vragen over de perceptie van soundscapes, die ontwikkelend zijn door de 'soundscape werkgroep' van de 'Internationale Organisatie voor Standaardisatie'. De vragenlijst voor het Jaarbeursplein was aangepast om rekening te kunnen houden met de bouwwerkzaamheden die tijdens het verzamelen van de data plaatsvonden. De lijst bevatte echter nog voldoende vergelijkbare vragen om deze locatie te kunnen betrekken in de analyse.

Het onderzoek naar welke geluiden als prettig en welke als onprettig worden ervaren door gebruikers van openbare ruimten in steden, laat zien dat op de gekozen studielocaties natuur en menselijke geluiden als het prettigst werden ervaren en dat verkeers- en mechanische geluiden als het onprettigst. Uit dit onderzoek bleek echter ook dat het antwoord op deze onderzoeksvraag per locatie varieert. In het Maximapark werden verkeer en mechanische geluiden als onprettiger ervaren dan in alle andere locaties en werden natuurgeluiden hier prettiger beoordeeld dan

door respondenten op de andere vier locaties. Op alle locaties werden natuurgeluiden hoe dan ook als het meest prettig van alle geluidsbronnen beschouwd.

Een studie naar de relatie tussen soundscapes, gezondheid en welzijn laat zowel een positieve relatie zien tussen soundscapes en gezondheid als tussen soundscapes en welzijn. Andere ruimtelijke eigenschappen werden ook betrokken (vooral de visuele stedelijke vorm) om te onderzoeken of omgevingsaspecten, zoals de visuele stedelijke vorm, de mate van begroeiing, bereikbaarheid en de veiligheid een relatie hebben met de manier waarop geluiden worden ervaren. Dit onderzoek laat zien dat er zowel een positieve relatie is tussen waarneming van visuele en akoestische aspecten, als tussen natuur en waarneming van de soundscape. Een mogelijke verklaring voor deze resultaten is dat gebruikers van een openbare ruimte daar bepaalde verwachtingen bij hebben, waaronder van de soundscape, en als de waargenomen soundscape hiermee overeenkomt dan wordt de soundscape als geschikt beschouwd. Dit onderzoek laat ook een positieve relatie zien tussen soundscapes die als passend werden beschouwd en soundscapes die als positief werden beoordeeld.

Resultaten over de meest prettige en onprettige geluidsbronnen hebben een maatschappelijke betekenis. Zij bieden immers algemene informatie over welke geluiden in openbare ruimten nagestreefd en welke vermeden zouden moeten worden. Echter, de uitkomst dat er variatie is tussen de onderzochte locaties over hoe de geluidsbronnen ervaren worden, laat zien dat voor ontwerp en beheer van soundscapes een ‘one-size-fits-all’ benadering niet geschikt is. De ongelijkheid tussen meningen in de verschillende soorten openbare ruimten heeft ook theoretische implicaties, aangezien voorafgaande studies op soundscapes in gelijksoortige openbare ruimten waren gericht, zoals stedelijke parken, en deze studies nog niet dezelfde variatie aan publieke ruimten hebben vergeleken.

De verbanden tussen ‘soundscapes en gezondheid’ en ‘soundscapes en welzijn’ hebben belangrijke implicaties voor beleid. Hoewel in deze studie geen diepgaand onderzoek is gedaan naar de mechanismen achter deze relatie tussen soundscapes, gezondheid en welzijn, laten de significante relaties tussen ‘soundscapes en gezondheid’, ‘soundscapes en welzijn’ en ‘soundscapes, gezondheid en welzijn’ zien dat een positieve waarneming van soundscape geassocieerd is met een positieve waardering van de gezondheid en het welzijn. Soundscapes moeten daarom niet meer genegeerd worden door landen en steden die streven naar het realiseren van gezonde leefomgevingen voor hun bewoners. Geluiden die in publieke ruimten worden waargenomen, zouden juist erkend moeten worden als één van de leefomgevingsfactoren die betrekking hebben op de gezondheid en het welzijn van de gebruikers van deze publieke ruimten.

Gegevens over de relatie tussen de visuele stedelijke vorm en de waarneming van soundscapes hebben maatschappelijke implicaties, omdat deze laten zien dat soundscapes geassocieerd zijn met andere leefomgevingsindicatoren en daarom geïntegreerd kunnen worden in beleidsdoelen en -plannen. Informatie over de verbanden tussen de waarneming van soundscapes en een aantal andere elementen van de leefomgeving zal ook planvorming voor het ontwerp van geschikte soundscapes stimuleren, gebaseerd op andere ruimtelijke eigenschappen.